

Nota Cultuureducatie 2000-2004

Inhoud/samenvatting

0. Inleiding

Alweer kunsteducatie?

Na een aantal verkennende studies in voorgaande jaren en op grond van een duidelijke prioriteitsstelling van het gemeentebestuur, een koersvoorstel voor de komende periode.

Waarom cultuureducatie?

De opvattingen over cultuur en educatie veranderen. Cultuureducatie moet nauwer aansluiten op het onderwijs en het stedelijk leven.

Een doel of een middel?

Beide: ontwikkeling van identiteit, intelligentie en vaardigheden (doel); investeren in de toekomst van Amsterdam als cultuurstad (middel).

Nieuw talent

In de cultuureducatie moet ook aandacht zijn voor het opsporen en ontwikkelen van talent.

Nieuw publiek

Cultuureducatie is een investering in nieuw publiek.

De verhouding tot het onderwijs

Een grotere samenhang met het onderwijs.

De verhouding tot de kunst

Educatieprojecten als deel van de core-business van musea, theaters en gezelschappen.

De verhouding tot de stad

De aandacht moet gespreid zijn over de gehele stad. Ook de stad is onderwerp in de cultuureducatie.

Gespreid of hoog boven het maaiveld?

Cultuureducatie moet kwaliteit bezitten (en dit niet ethnocentrisch opgevat) over de volle breedte. Ook voor uitzonderlijke kwaliteit (artistieke referentiepunten) komt ruimte.

Hoe zit het ook al weer?

Aanbieders – afnemers - beleidsmakers en financiers in kort bestek.

1. Ontwikkeling en vernieuwing

Ontwikkeling is geen 'steunfunctie'

Maar een laboratorium dat gestalte moet krijgen via een proactieve opdrachtgeversrol bij het Amsterdams Fonds voor de Kunst dat daarvoor nauw gaat samenwerken met het onderwijs, met de educatie-aanbieders maar ook met een aantal nieuwe actoren.

Wat vinden jongeren er zelf van?

Een discussiegroep over datgene wat jeugd en jongeren (willen) zien en horen.

Hoe doen ze het elders?

Een experiment met expertise uit de buitenlandse vakwereld.

Heeft kunst geschiedenis?

Een onderzoek naar de presentatie van de context van het gebodene en naar de mogelijkheid/wenselijkheid daarvoor leermiddelen voor te ontwikkelen.

De stad als inspiratiebron

Onder die noemer zal het Amsterdams Fonds voor de Kunst werken aan thema's als diversiteit, leefbaarheid, openbaar domein, etc.

Cultuur en School: van subsidies naar opdrachten

Aan de Staatssecretaris van Cultuur wordt een meer pro-actieve systematiek voorgesteld: opdrachtverstrekking en -begeleiding in plaats van subsidierondes.

Schoonklimaat en 'brede school'

Cultuureducatie draagt ook bij aan de bestrijding van de achterstandsproblematiek.

2. Aanbod**Alweer een herstructurering?**

Ja, maar geleidelijk doorgevoerd en zonder ingekeerdheid.

Een werkverband van de grootste aanbieders

Kunstweb, Muziekschool Amsterdam, Muziekluisterlessen, Kunstkijkuren en hopelijk ook Muziekschool Noord, Muziekschool Zuidoost en Krater.

Allianties

Naast het integreren van bestaande relaties, ook nieuwe vormen van samenwerking.

Taken

Vraaggericht aanbod aan het onderwijs; cursusaanbod voor amateurs; wijk- en buurtgerichte activiteiten.

Huisvesting

Verbetering van de huisvestingssituatie ten behoeve van het werkverband.

De rol van musea, podia en gezelschappen

Een substantieel budget voor initiatieven van kunstinstellingen.

De grote voorbeelden

Een select aantal Amsterdamse programmeurs wordt uitgenodigd om een klein aantal kunstenaars of producties van uitzonderlijke kwaliteit voor te stellen.

Een aanmoedigingsbudget

Jaarlijks, als bekroning voor het meest succesvolle project.

3. Verbinding van vraag en aanbod

Een verbindingpunt waar aanbieders en vragers tot arrangementen kunnen komen.

4. Overzicht bekostiging (indicatief)

De voorstellen en dekkingsmiddelen samengevat

0. Inleiding

Alweer kunsteducatie?

In de afgelopen jaren is de kunsteducatie in Amsterdam verscheidene malen onderwerp geweest van tekst en bespreking in de Commissie voor Cultuur. De overzichtsnotitie *Kunsteducatie in Amsterdam* (juni 1998) bracht de organisaties, budgetten en activiteiten in beeld.

Het onderzoeksbureau Regioplan Onderwijs en Arbeidsmarkt bv heeft in opdracht van de gemeente een onderzoeksrapport opgesteld (eveneens onder de titel *Kunsteducatie in Amsterdam*, september 1999) en dit rapport in de vergadering van de Commissie voor Cultuur toegelicht.

In de uitgangspunten voor het Kunstenplan 2001-2004, *Allianties* (december 1999; raadsbehandeling maart 2000) werden de eerdere constatering en een aantal actiepunten met betrekking tot cultuureducatie voorgesteld.

In voorliggende notitie geef ik, ter wille van omvang en leesbaarheid, daarom niet nogmaals een breedvoerige beschrijving van het bestaande stelsel met alle reeds geconstateerde verdiensten en tekortkomingen (voor een beknopt overzicht van structuur, budgettering en activiteiten, zie bijlage 1) maar wél een nadere uitwerking van de voorstellen uit de notitie *Allianties*.

Die voorstellen betekenen overigens geen dramatische ombuiging ten opzichte van het tot dusverre gevoerde beleid. De belangrijkste prioriteit in de cultuureducatie ligt nog steeds op kinderen en jongeren in de schoolgaande leeftijd, in de vorm van een binnenschools aanbod dat een aanvullend karakter heeft ten opzichte van de reguliere onderwijstaken.

Het is evenwel de nadrukkelijke wens van het gemeentebestuur, neergelegd in het Programakkoord en herbevestigd bij de raadsbehandeling van de notitie '*Allianties*' om de Amsterdamse voorhoedepositie in de cultuureducatie te consolideren en te versterken. Ik kies daarbij voor een grotere verankering met de 'omgeving' (met name het onderwijs en de 'brede school'), een toespitsing op een aantal thema's, meer mogelijkheden voor ontwikkeling en experiment en een beter verkeer tussen vraag en aanbod.

Ik hanteer hieronder de volgende indeling:

1. ontwikkeling en vernieuwing;
2. aanbodstructuur;
3. verbinding van vraag en aanbod;
4. overzicht bekostiging.

Ik wijs er met nadruk op dat de financiële vertaling van deze voornemens voor de periode 2001-2004, in verband met de lopende kunstenplanprocedure, een indicatief karakter draagt.

Waarom cultuureducatie?

Wat vroeger esthetische vorming, creativiteitsontwikkeling, kunstzinnige vorming en vervolgens kunsteducatie werd genoemd, heb ik in de notitie *Allianties* aangeduid als *cultuureducatie*.

Ik heb dat gedaan met het oog op twee ontwikkelingen:

- het onderwerp heeft zich in de afgelopen jaren verbreed: het omvat behalve de verschillende vormen van kunsteducatie, ook de educatie van de cultuurinstellingen, het jeugdtheater, de activiteiten op het gebied van cultureel erfgoed, en allerlei uitingen die zich aan de gebruikelijke indelingen onttrekken;
- de binding tussen cultuureducatie en het onderwijs is hechter geworden, zoals blijkt uit de projecten in het kader van *Cultuur en School* en de invoering van het vak Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV).

De opvattingen over cultuureducatie zijn onderhevig aan veranderingen onder invloed van maatschappelijke opvattingen en cultuurpolitieke inzichten. Het is dus maar de vraag hoe lang de gemeenschappelijke noemer *cultuureducatie* voldoet. Zo raken de onderscheidingen tussen cultuureducatie, amateurkunst en professionele kunstbeoefening wat achterhaald. Wat bijvoorbeeld is het onderscheid tussen 'buitenschoolse cursussen' en allerlei vormen van amateurkunst? Tussen kunst die mét en zónder educatieve bedoelingen wordt gemaakt? Of tussen kunst van fulltime respectievelijk parttime kunstenaars? Ook vraag ik mij af of de cultuurgeschiedenis nog wel voldoende tot zijn recht komt binnen de huidige onderwijs- en educatiepraktijk. Ik kom daar op pagina 12 op terug.

Het is dus niet mijn bedoeling om het onderwerp cultuureducatie in een definitie op te sluiten, of strikt af te bakenen.¹

Cultuureducatie heeft, zoals de verschillende benamingen aangeven, verschillende facetten en kan vanuit verschillende invalshoeken worden benaderd. Het gaat in de praktijk dan ook om een veelheid van activiteiten, die sterk verschillen.

Cultuureducatie vraagt daarom om een open benadering, gebruikmakend van de pluriformiteit van de Amsterdammers en de Amsterdamse kunstwereld en nauwer aansluitend op het Amsterdamse onderwijs en het Amsterdamse stedelijke leven. Cultuureducatie moet de komende jaren zó worden ingericht dat hokjes, schotjes of potjes geen belemmerende factoren voor vernieuwing zijn.

Een doel of een middel?

Beide.

Met cultuureducatie willen we een bijdrage leveren aan de individuele ontplooiing en de ontwikkeling van talent. Niet omdat kunst zo'n aardig tijdverdrijf is, maar omdat het mensen helpt in de ontwikkeling van hun identiteit, intelligentie, zintuiglijke functies, motorische vaardigheden en omdat het hen een relatie tot omgeving en traditie verschaft.

Cultuureducatie omvat dan ook meer dan de kennismaking met kunst, het opdoen van ervaringen met de verschillende kunstdisciplines en het aanleren van creatieve vaardigheden. Even belangrijk is het verwerven van inzicht, het overdragen van achterliggende waarden en ideeën. Daarbij hoort het aankweken van openheid, nieuwsgierigheid en belangstelling voor de pluriformiteit van het culturele leven in de stad, voor andere culturele

¹ De notitie 'Cultuur en School' die in 1996 door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen is gepubliceerd, hanteert de volgende - nogal brede - omschrijving: cultuureducatie omvat alle vormen van educatie waarbij kunst, bijvoorbeeld beeldende kunst, audiovisuele kunst, letteren, dans, drama, muziek en het materiële culturele erfgoed als doel of als middel worden ingezet (p. 12).

uitingsvormen en nieuwe artistieke expressiemogelijkheden.

Dat daarmee ook de samenleving gebaat is, spreekt welhaast vanzelf.

Immers cultuureducatie is ook een investering in nieuw publiek en in een cultureel vitale, open samenleving.

Cultuureducatie staat dan ook in dienst van verschillende doelstellingen:

- persoonlijke ontwikkeling,
- cultuurparticipatie en
- maatschappelijke bewustwording.

Die drie doelstellingen zijn niet los van elkaar te zien. Ze liggen in de praktijk in elkaars verlengde.

Veel cultuureducatieve activiteiten vinden plaats in een andere en bredere context dan het directe terrein van kunst en cultuur. Om enkele voorbeelden te geven.

In het Amsterdamse onderwijs wordt op allerlei manieren aandacht besteed aan cultuureducatie. Cultuureducatieve activiteiten worden daarbij ook ingezet als middel om de achterstandsproblematiek aan te pakken en om een aantrekkelijk schoolklimaat te hebben.

Cultuureducatieve activiteiten worden ook gebruikt als middel om het zelfbewustzijn te versterken van mensen, met name jongeren met een andere culturele achtergrond, die zich een plaats in onze samenleving proberen te verwerven ('empowerment').

Nieuw talent

Talent moet de kans hebben om zich te ontplooiën. Dat gaat niet van zelf. Een omgeving die stimuleert, de weg helpt te wijzen en mogelijkheden aanreikt om met deskundigheid de artistieke vaardigheden te ontwikkelen is een vereiste, voor zowel het grote als voor het kleine talent. Het belang daarvan is evident. Immers, het nieuwe talent van nu, levert de kunstenaars en de amateurs van morgen.

Talentontwikkeling is niet alleen een opgave van de instellingen voor kunsteducatie, maar vraagt ook een nauwe betrokkenheid van en samenwerking met de instellingen voor het kunstvakonderwijs. Ook culturele instellingen en individuele kunstenaars die een voorbeeldfunctie vervullen kunnen daar een belangrijke bijdrage aanleveren.

Voorbeelden daarvan bestaan al.

Zo heeft de dansafdeling van de Hogeschool voor de Kunst Amsterdam het 'LEF'-dansproject voor kinderen in het basisonderwijs ontwikkeld. Met het project 'Five O'Clock' worden jonge danstalenten 'gescout' en verder opgeleid tot danser.

In de werkwijze van Artisjok/Nultwing staat het opsporen en trainen van jong talent centraal.

Ik vind het belangrijk dat de instellingen voor kunsteducatie, samen met culturele instellingen, en organisaties op buurt- en wijkniveau initiatieven ontwikkelen om talenten op te sporen, aan te moedigen en verder te leiden.

Nieuw publiek

Minstens zo belangrijk als het 'zelf doen', is het 'zelf niet doen', maar te kijken en te luisteren naar wat anderen doen of hebben gemaakt. Cultuureducatie is vooral

ook een ontdekkingsreis in de wonderlijke wereld van kunst en cultuur. Een ontdekkingsreis waarbij kinderen ervaren dat de cultuurtempels er ook voor hen zijn. En dat daar prachtige, of vreemde of gekke dingen te zien of te horen zijn. Cultuureducatie is dus ook opvoeden tot cultuurbezoek. Of vanuit het perspectief van de culturele instellingen een investering in nieuw geïnteresseerd en kritisch publiek.

Daarom worden allerlei activiteiten georganiseerd, zoals de Kunstkijkuren, de Muziekluisterlessen, jeugdconcerten en jeugdvoorstellingen op het gebied van theater, dans en film, de Kunstschooldag, museumbezoek etcetera, om kinderen en jongeren zo vroeg mogelijk in contact te brengen met kunst en cultuur. Zo organiseren bijvoorbeeld de Muziekschool Amsterdam en Kunstweb voor het voortgezet onderwijs, als onderdeel van het Cultuurtraject 12+, de kunstdag 'De Vertoning' en het 'Kunstkrakers-weekend' om het bezoek aan kunst- en cultuurinstellingen te stimuleren.

De cultuureducatie doet een belangrijk deel van het voorwerk om jongeren te interesseren voor en te betrekken bij kunst en cultuur. Het is vervolgens de taak van de culturele instellingen om het jonge publiek van nu aan zich te binden en tot 'vaste klant' te maken.

De verhouding tot het onderwijs

De verbinding tussen cultuureducatie en onderwijs heeft de afgelopen jaren veel aandacht gekregen. De komende jaren wil ik die lijn voortzetten en versterken. Moet het onderwijs daarom inkoper van cultuureducatieve projecten worden, zoals wel is gesuggereerd? Ik ben van mening dat de samenhang binnen de cultuureducatie (toch al niet probleemloos in een omvangrijk stelsel als het Amsterdamse) niet gediend is met zo'n inkoopersrol.

De ontwikkeling van een binnenschools aanbod door MSA en Kunstweb is een tweezijdig proces.

De instellingen voor kunsteducatie moeten met hun expertise en ervaring inspelen op de ontwikkelingen in het onderwijs en op de vraag van de scholen. De scholen moeten hun vraag naar cultuureducatieve activiteiten die passen bij het eigen onderwijskundig programma leren formuleren.

Gegeven de huidige stand van zaken, zowel binnen de cultuureducatie als binnen het onderwijs, lijkt het mij dat de invoering van een inkoopmodel met vraagsturing zal leiden tot versnippering. Ik vrees dat dat ten koste zal gaan van de 'productontwikkeling'. Daarmee is de ontwikkeling van de binnenschoolse cultuureducatie niet gediend.

Ik ben er dan ook geen voorstander van om de relatie onderwijs - cultuureducatie te benaderen vanuit de dichotomie 'vraagsturing - aanbodsturing'. Althans niet nu. Het lijkt mij realistischer en vruchtbaarder om de binding tussen het onderwijs en de cultuureducatie te versterken, door een goede vertegenwoordiging van het onderwijsveld in alle geledingen van de cultuureducatie, met een actief aandeel in de ontwikkeling en vernieuwing ervan. Ik kom daar op pagina 14 op terug.

De verhouding tot de kunst

Het heeft er wel eens op geleken dat kunsteducatie vooral de zorg van kunsteducatie-instellingen was; een min of meer apart staand wereldje met eigen artistiek-didactische opvattingen.

Wie de plannen van de aanvragers voor het nieuwe kunstenplan bekijkt, moet

toegeven dat daar verandering in zit. Veel kunstinstellingen, musea, podia, producenten, etc. geven cultuureducatie een plaats in hun beleid en geven op hun eigen wijze invulling aan het begrip cultuureducatie. Zij doen dit overigens wel onder vermelding dat dit alles moeilijk uit de reguliere instellingsbegrotingen te bekostigen is.

Ik beschouw het als een gemeenschappelijke opgave van cultuureducatie-instellingen, culturele instellingen, onderwijswereld en gemeente om er in de komende jaren voor te zorgen dat er meer educatie binnen de kunst komt (en vice versa).

De verhouding tot de stad

Kunst en kunstenaars zijn vooral zichtbaar in het centrum van de stad. Maar de kinderen, jongeren en volwassenen die met cultuureducatie moeten worden bereikt, wonen door de hele stad. De aandacht moet dan ook gespreid zijn over de hele stad. Gebruikmakend van scholen, maatschappelijke organisaties en sociale verbanden in stadsdelen en buurten en aansluiting zoekend bij activiteiten en wensen van de mensen die daar wonen. Cultuureducatie moet, in zijn relatie tot het onderwijs, ook *betrekking hebben op* de stad als onze biotoop. Ik kom daar hieronder op terug.

Gespreid of hoog boven het maaiveld?

Spreiding van het aanbod door de stad is dus noodzakelijk. Maar het mag geen verdunning van kwaliteit betekenen. De jaren-zestig anecdotes over kunst-allergie, opgelopen bij goedbedoelde maar klunzig uitgevoerde schoolprojecten liggen bij sommigen nog vers in het geheugen. Cultuureducatieve projecten moeten gewoon goed zijn (dat wil zeggen voldoende artistieke en didactische kwaliteit bezitten) en goed georganiseerd worden.

Dat *kwaliteit* niet etnocentrisch moet worden opgevat, beschouw ik als een inmiddels algemeen aanvaard inzicht. Dat niettemin de praktijk weerbarstiger is dan het inzicht, is eveneens bekend.

Kwaliteit bereiken en handhaven is al moeilijk genoeg bij de traditionele disciplines en vertrouwde methoden van presentatie en nog veel moeilijker waar het gaat om nieuwe media, andere culturen, amateurproducties, producties op ongebruikelijke locaties, etc.

Dat is dan ook de reden dat ik hier aandacht vraag voor *ontwikkeling en vernieuwing* als noodzakelijke component van de cultuureducatie.

Naast goede kwaliteit moet er, mijns inziens, ook *uitzonderlijke* kwaliteit getoond kunnen worden: artistieke referentiepunten die we ons, als extra inzet, van tijd tot tijd permitteren.

Hoe zit het ook alweer?

De cultuureducatie in Amsterdam is een domein met vele medespelers. Het is onmogelijk om een volledig beeld te geven van alle activiteiten die op het gebied van de cultuureducatie in Amsterdam plaatsvinden. Er zijn niet alleen de specifieke instellingen voor kunsteducatie met een

uitgebreid aanbod van binnenschoolse en buitenschoolse activiteiten en de reguliere culturele instellingen met hun educatieve activiteiten, maar ook tal van andere instellingen, gesubsidieerd of niet gesubsidieerd, die actief zijn op het gebied van de binnenschoolse en/of buitenschoolse cultuureducatie, zoals bijvoorbeeld JAM, Cinekid, de Krakeling, de Volksuniversiteit, de Openbare Bibliotheek Amsterdam, STAP, het Muziekpakhuis, sociaal-culturele voorzieningen, culturele organisaties van migranten, de volksdanshuizen enzovoorts. Dan zijn er nog de talloze particulieren die lessen, cursussen of workshops geven, alleen of samen met anderen. Er is kortom aan mogelijkheden en aan aanbieders geen gebrek.

Ook niet aan afnemers en beleidsbepalende instanties. Dat geldt vooral voor de binnenschoolse cultuureducatie. Daar gaat het om zo'n 280 scholen voor basis en voortgezet onderwijs. De bevoegdheidsverdeling brengt met zich mee dat niet alleen de centrale stad, maar ook de stadsdelen en de schoolbesturen een beleidsvoerende en bekostigende rol spelen. Ook het rijk is betrokken als medespeler door het matchingproject *Cultuur en School*. Om de cultuureducatie een impuls te geven hebben rijk en gemeente in het kader van het Cultuurconvenant 1997-2000 afgesproken gezamenlijk extra middelen in te zetten. Het rijk draagt f 600.000 bij, de gemeente f 400.000.² De uitvoering ligt bij het Amsterdams Fonds voor de Kunst.

Bijlage 1A geeft een schematisch overzicht van de Amsterdamse cultuureducatie.

Bijlage 1 B geeft een overzicht van de binnenschoolse cultuureducatie.

Bijlage 1 C geeft een overzicht van de centraal en decentraal gesubsidieerde instellingen.

² Inclusief het subsidie van ca f 200.000 voor de Kunstschooldag.

1. ontwikkeling en vernieuwing

Ontwikkeling is geen 'steunfunctie'

Mocht u huiveren bij lezing van de begrippen *ontwikkeling* en *vernieuwing*, en visioenen krijgen van ingekeerde instituties die jaar in jaar uit 'steunfuncties' uitoefenen, 'deskundigheid bevorderen' en 'het veld enthousiasmeren', ik kan u verzekeren: dat zal niet mijn benadering zijn.

Ik wil dat er in de komende jaren een aantal in tijd begrensde en op resultaten gerichte 'laboratorium-acties' wordt ondernomen op het terrein van cultuureducatie en dat een aantal lopende zaken (zoals de subsidietoekenning in het kader van *Cultuur en School*) deel gaat uitmaken van zo'n experimenteel circuit.

Voor zo'n benadering is de reguliere subsidietoekenning geen geschikt middel; we moeten daarvoor kunnen werken met gerichte opdrachten en opdrachtbegeleiding. Ik wil daarom het Amsterdams Fonds voor de Kunst vragen om de komende jaren deze laboratoriumfunctie voor de cultuureducatie te trekken.

Ik vind namelijk dat cultuureducatie een essentieel onderdeel is van de taken van het Amsterdams Fonds voor de Kunst. Juist vanwege het belang om nieuwe initiatieven op het gebied van de verschillende kunstdisciplines en ontwikkelingen op het gebied van de cultuureducatie met elkaar te verbinden ben ik voorstander van een nadrukkelijker betrokkenheid van het Amsterdams Fonds voor de Kunst bij de cultuureducatie. Vooral ook omdat het Amsterdams Fonds voor de Kunst een grote ervaring heeft met het verstrekken en begeleiden van opdrachten.

Tijdens vooroverleg heeft het Amsterdams Fonds voor de Kunst positief gereageerd op mijn voorstel om een ontwikkelings-, opdrachtgevers- en opdrachtbegeleidersrol te gaan vervullen en de daarvoor noodzakelijke interne organisatie-aanpassingen te willen doorvoeren.

Het spreekt vanzelf dat de bestaande betrokken partijen daar aan mee moeten doen: het werkverband cultuureducatie (zie hoofdstuk 2), de kunstinstellingen, de scholen, de stadsdelen.

Maar ik wil tevens nieuwe partijen zien en horen: jongeren, buitenlandse experts, cultuurhistorici, software-ontwikkelaars, de adviesraden voor het minderhedenbeleid.

Bij de verdere ontwikkeling van cultuureducatie wil ik komen tot een nauwe aansluiting op de voornemens zoals verwoord in de thans in discussie zijnde notitie *Samenhang in jeugdbeleid*.

Zoals ik hierboven heb aangegeven vind ik het nodig dat het onderwijs nauwer betrokken raakt bij de cultuureducatie. Dat geldt in het bijzonder voor het programma *Cultuur en School*.

Ik wil de Wethouder Onderwijs en de schoolbesturen dan ook uitnodigen te participeren in dit 'laboratorium' voor de cultuureducatie.

Wat vinden jongeren er zelf van?

Een platform van 'eindgebruikers' is mijns inziens de beste manier om ervoor te zorgen dat in de cultuureducatie de taal verstaanbaar is, het beeld herkenbaar, de

boodschap begrijpelijk.

Vroeger zouden we daarvoor een jongerenraad oprichten, nu is het meer voor de hand liggend om met een internet-discussiegroep te werken. Jongeren kunnen daar aan de hand van concrete onderwerpen zelf aan het woord komen over wat ze vinden, (willen) zien en horen. Ik wil het Amsterdams Fonds voor de Kunst vragen om in overleg met andere instellingen, zoals het AUB, Kunstweb, aan dit idee nadere uitwerking te geven.

Hoe doen ze het elders?

Er bestaan in verschillende ons omringende landen sterk uiteenlopende tradities en benaderingen op het terrein van kunst- en cultuureducatie. In Frankrijk bijvoorbeeld, ligt de nadruk op een cultuurhistorische benadering (sterk geïntegreerd in het schoolcurriculum) en wordt sinds enige tijd ook veel aandacht besteed aan identiteitsaspecten (onder de noemer 'citoyenneté'). In de Angelsaksische landen zijn interessante benaderingen te zien in relatie tot 'community development' en 'urban policy'; in de Scandinavische landen is er op veel plaatsen een nauwe band met het stelsel van volwassenenonderwijs, etc.³ Ook de Oost-Europese landen hebben op het gebied van de cultuureducatie een rijke en leerzame traditie.

Als voortzetting van het experiment met de 'stadscommentator' wil ik een aantal sleutelfiguren uit verschillende landen uitnodigen om, in een kortdurend gezamenlijk verblijf in de stad nieuwe, op Amsterdam toepasbare benaderingen uit te werken. Ik denk in eerste instantie aan vooraanstaande deskundigen uit de Franse, Engelse, Scandinavische en Oost-Europese vakwereld.

Heeft kunst geschiedenis?

In onze ijver om 'connected' te blijven met al wat nieuw, jong en virtueel is, vergeten we misschien wel eens dat een samenleving méér nodig heeft dan alleen 'hyperlinks' om samenhangend te zijn en als samenhangend te worden ervaren. Artistieke verrichtingen kunnen mooi, ontroerend en heftig zijn, zonder besef van hun geschiedenis en ontwikkeling, blijven het voorbijtrekkende incidenten. Een (op het niveau van de leerlingen en het onderwijstype aansluitende) overdracht van kennis van die context (tradities, ontwikkelingen, oeuvres, stijlen, stromingen, symbolen, etc.) behoort mijns inziens deel uit te maken van het onderwijs en de cultuureducatie.

Dit is uiteraard geen nieuw inzicht, het vak Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV) voorziet in beginsel in cultuurhistorische kennis. Niettemin vraag ik mij af of dit onderdeel in de praktijk voldoende aandacht krijgt en of de huidige nadruk op het primaat van de ervaring niet een verwaarlozing betekent van een meer cognitieve benadering van kunst en cultuur.

De musea in Amsterdam hebben een lange praktijkervaring met het overdragen van de cultuurhistorische context. Ik wil, in samenwerking met de Staatssecretaris van Cultuur, die praktijk versterken door het Stedelijk Museum, het Amsterdams Historisch Museum, het Rijksmuseum en het Van Goghmuseum en uit te nodigen

³ Een vruchtbare gedachtenwisseling over de verschillende concepten van multiculturaliteit en benaderingen in de kunsteducatie vond plaats in Amsterdam in 1997 in het symposium 'De Facelift van Europa'.

om met een gemeenschappelijk educatieproject te ontwikkelen.

In samenhang daarmee wil ik onderzoeken of de cultuurhistorische praktijk ook in andere gebieden van educatie en onderwijs in voldoende mate aanwezig is en hoe die kan worden verbeterd.

Ik wil daarbij ook kijken in hoeverre de nieuwe media kansen bieden ten behoeve van daarop gerichte leermiddelenontwikkeling. Indien er behoefte aan en kansen voor specifiek lesmateriaal wordt geconstateerd, wil ik daar nadrukkelijk de kunstwereld en de private sector bij betrekken.

De stad als inspiratiebron

In *'Allianties'* wordt een kunstbeleid geschetst met een centrale rol voor *de stad*; de leefbaarheid van de stad, het openbaar domein van de stad en de identificatie van de bewoners met hun stad.

De algemene noemer die ook door het Amsterdamse Fonds voor de Kunst cultuureducatie die naar voren is gebracht is *de stad*.

In educatieprojecten kunnen thema's als diversiteit, leefbaarheid, openbaar domein, de rol van kunstenaars en experimenten in en met de stad, stedelijke functies, stedelijke inrichting, etc. een grote rol spelen. De inbreng van stedenbouwers, architecten en vormgevers, de plaats van het cultureel erfgoed, de logistiek van het verkeer, de rol van stadsbewoners en de ambiance van de stad zijn belangrijke aanknopingspunten. Het Fonds is, in het kader van *Cultuur en School*, inmiddels bezig met een nadere uitwerking, specifiek voor het vmbo.

***Cultuur en School*: van subsidies naar opdrachten**

Cultuur en School is een door rijk en gemeente gezamenlijk bekostigd programma, bedoeld om leerlingen kennis te laten maken met de diversiteit aan cultuuruitingen in Nederland. In de afgelopen periode 1997-2000 is ervaring opgedaan met een aantal projecten op drie terreinen: projecten via een openbare subsidieprocedure, projecten specifiek in Amsterdam Zuidoost en, pilotprojecten in de kinderopvang op basis van de 'Reggio Emilia'-benadering'. Het Amsterdams Fonds voor de Kunst verzorgt, in samenwerking met het Stadsdeel Zuidoost, de uitvoering van *Cultuur en School*.

De Staatssecretaris van Cultuur wil in de periode 2001-2004 een vervolg geven aan *Cultuur en School* als onderdeel van het Actieplan cultuurbereik. Hij wil hierover nadere afspraken maken met de gemeente. Het is de bedoeling dat de matchingsafspraken van 1997 wordt gecontinueerd. Dat betekent dat rijk en gemeente ieder de helft van de middelen voor het projectenbudget beschikbaar stellen. Er van uitgaande dat het overleg hierover tot overeenstemming leidt, zal de volgende kunstenplanperiode een bedrag van ca. f 876.000 beschikbaar zijn voor *Cultuur en School*.⁴

De inhoudelijke prioriteiten liggen bij de thema's:

- cultureel erfgoed
- duurzame samenwerking tussen het vmbo en culturele instellingen
- culturele diversiteit.

⁴ Het rijk stelt f 0.60 per inwoner beschikbaar en gaat uit van een inwoneraantal van 731.200. De rijksbijdrage komt dan uit op f 438.000 (indicatief). Van de gemeente wordt verwacht dat een zelfde bedrag wordt ingezet.

Voor wat betreft de financiële inzet en de thematiek kan ik mij verenigen met de rijksvoornemens. Ik ben echter van oordeel:

- dat het onderwijs nauwer betrokken moet zijn bij de ontwikkeling en uitwerking van de programma's. Ik wil de Wethouder voor het Onderwijs vragen om hiervoor een effectieve vertegenwoordigingsstructuur in het leven te roepen,
- dat de methode van toekenning van projecten niet reactief maar proactief moet zijn, dat wil zeggen, niet langer reageren op projectvoorstellen maar projecten *in opdracht* entameren. Door middel van gerichte opdrachtverstrekking en opdrachtbegeleiding kunnen ontwikkelingsmodellen en experimenten beter worden opgezet, uitgewerkt en geëvalueerd.

Een aanpak op basis van opdrachtverstrekking en -begeleiding moet twee kanten uitwerken. Het moet zowel de vraag als de afname stimuleren. Het is voor de ontwikkeling van cultuureducatieve activiteiten in het onderwijs belangrijk is dat scholen geholpen worden om hun vraag zelf te formuleren. Het is van even groot belang dat scholen worden gestimuleerd gebruik te maken van het aanbod.

Ik ga er van uit dat ik bij het rijk gehoor zal vinden voor deze werkwijze. Immers de resultaten van deze meer op het onderwijs betrokken en meer ontwikkelingsgerichte werkwijze komen niet alleen Amsterdam ten goede.

De verandering van subsidiëring naar opdrachtverstrekking betekent geen uitsluiting van potentiële aanvragers omdat ook voorstellen die vanuit het veld worden gedaan tot opdrachten kunnen leiden. De ervaring die bij het Amsterdams Fonds voor de Kunst met opdrachtverstrekking en -begeleiding is opgedaan leert dat van een dergelijke proactieve en ontwikkelende opstelling meer te verwachten valt dan van de traditionele wijze van subsidietoekenning.

Op grond van de bespreking van voorliggende notitie in uw commissie wil ik deze werkwijze voorstellen in het Plan van Aanpak voor het *Actieplan Cultuurbereik*.

Schoolklimaat en 'brede school'.

Scholen besteden naast culturele vorming als zodanig, ook gericht aandacht aan cultuureducatieve activiteiten als onderdeel van een brede aanpak van de achterstandsproblematiek. Cultuureducatie op school en culturele activiteiten in schoolverband bieden mogelijkheden om sociale binding te versterken. De school is bij uitstek de plaats waar kinderen op een vanzelfsprekende manier in aanraking kunnen komen met de culturele pluriformiteit van de samenleving waarin zij opgroeien.

De instellingen voor kunsteducatie in Amsterdam zijn al jaren nauw betrokken bij de ontwikkeling en introductie van nieuwe benaderingen in het onderwijs om de achterstandproblematiek aan te pakken.

Zo verzorgt Kunstweb in het kader van *Naar Beter Resultaten* projecten gericht op taal en sociale vaardigheden, die speciaal zijn ontwikkeld voor kinderen op peuterspeelzalen (voorschoolse periode) en in het basisonderwijs.

Kunstweb draagt, met een cursusaanbod op het gebied van dans, drama, beeldend en audiovisueel, bij aan de projecten in het kader van de verlengde schooldag.

Kunstweb en de Muziekschool Amsterdam hebben mede aan de basis gestaan

van het experiment met de *kunstmagneetschool*. Dit experiment omvatte een aantal basisscholen in Amsterdam dat uit onderwijsinhoudelijke overwegingen ervoor heeft gekozen om zich te profileren als kunstmagneetscholen.⁵ Met de kunstmagneetscholen wordt (onder andere) beoogd de schoolprestaties van kinderen in achterstandssituaties ten aanzien van de kunstzinnige vakken en taal te verbeteren en daarmee de cultuurparticipatie van deze kinderen te stimuleren. De kunstvakken nemen in het onderwijsprogramma van deze scholen een prominente plaats in. De scholen bieden, ieder op een eigen manier, hun leerlingen een solide programma van cultuureducatieve activiteiten en scheppen daarmee een schoolklimaat waarin leerlingen beter gemotiveerd en met meer plezier naar school gaan.

Aan het experiment heeft ook het Advies en Begeleidingscentrum voor het Onderwijs in Amsterdam (ABC) deelgenomen.

De benadering heeft inmiddels vaste voet gekregen in het Amsterdamse basisonderwijs en heeft inmiddels ook elders ingang gevonden.⁶ Amsterdam telt thans 7 kunstmagneetscholen.⁷

In het voortgezet onderwijs hebben sommige scholen, zoals de Gerrit van der Veen-scholengemeenschap, het Spinozalyceum en het Pieter Nieuwland College ervoor gekozen om speciale nadruk te leggen op cultuureducatieve en culturele activiteiten.

Deze voorbeelden laten zien dat de cultuureducatie in het Amsterdamse onderwijs geen afgeschermd reservaat is, maar in open wisselwerking staat met het onderwijs, bijdraagt aan vernieuwende ontwikkelingen in het onderwijs en inspeelt op de behoeften die daar leven.

Om misverstanden te voorkomen. Intensieve(re) aandacht voor cultuureducatie op school of in het kader van de verlengde schooldag of de 'brede school' leidt niet zonder meer tot betere onderwijsresultaten.⁸ Daar is meer voor nodig. Wel is duidelijk dat het onderwijs en het schoolklimaat, en in samenhang daarmee ook de buurt, er baat bij hebben.

Het terugdringen van de achterstandsproblematiek in het Amsterdamse onderwijs is een prioriteit van de allereerste orde. Dat vergt grote inspanningen van de schoolbesturen en de schoolteams. Zij zijn daarvoor ook aangewezen op expertise en medewerking van buiten het onderwijs en op samenwerking met andere sectoren.

Ik wil bevorderen dat ook de culturele sector een bijdrage levert aan de uitvoering van het onderwijsachterstandsplan. Activiteiten met een cultuureducatieve inhoud kunnen een bijdrage leveren aan het schoolklimaat en het taalonderwijs.

Door extra middelen beschikbaar te stellen aan een aantal achterstandsscholen in het basis- en het voortgezet onderwijs, kunnen deze scholen, als onderdeel van hun aanpak, activiteiten met een cultuureducatieve inhoud inzetten.

⁵ Het experiment Kunstmagneet is in 1994 gestart en eind 1998 afgesloten. Aan het experiment hebben zes basisscholen deelgenomen. Het Ministerie van OC&W heeft het experiment mede gesubsidieerd.

⁶ J. Oostwoud Wijdenes: Doelstellingen van Kunstmagneetscholen in Amsterdam SCO-Kohnstamm Instituut 1998.

⁷ De Kraal, De Meent, P.J. Troelstraschool, De Rozemarn, De Notekraker, Louise de Colignyschool, de Oscar Carréschool.

⁸ M.F. Gardiner e.a. 'Learning by arts training' in *Nature*, 381, 1996.

Ik vind het ook belangrijk dat culturele instellingen worden betrokken bij pilot-projecten op basis van het Amsterdamse concept van de 'brede school'. In dit concept is de school ingebed in een netwerk van samenwerkingsrelaties met instellingen die ook activiteiten verzorgen voor de jeugd (bijvoorbeeld de buitenschoolse opvang, sociaal-culturele voorzieningen, de bibliotheek, instellingen voor kunsteducatie, etc). Zulke netwerken kunnen worden versterkt door samenwerkingsrelaties met één of meer culturele instellingen.

Voor de ontwikkeling van pilot-projecten met de 'brede school', waarin culturele instellingen participeren zullen eveneens extra middelen beschikbaar worden gesteld.

In het 'Aanvullend Middelenkader Onderwijs en Jeugdbeleid' voor de periode 2000 – 2003' is voor vernieuwende projecten met cultuureducatie in het onderwijs (zoals de hierboven genoemde) een bedrag van f 300.000 per jaar opgenomen.

Ontwikkeling en vernieuwing; extra financiële inzet:

(fx1.000)

	2000	2001	2002	2003	2004
projectontwikkeling algemeen	506	-	615	665	815
internet-discussiegroep	- *	7	10	10	10
internationale expertisegroep	-	80	-	-	-
heeft kunst geschiedenis?/leermiddelen	-	-	50	pm	pm
Cultuur en School	800**	876	876	876	876
schoolklimaat en 'Brede School'	300	300	300	300	-

* in het 'Bestedingsvoorstel stelpost kunsteducatie 2000' is een bedrag van f 50.000 opgenomen

** gemeentelijke bijdrage Cultuur & School 2000 (f 400.000) opgenomen in Begroting 2000.

2. Aanbodstructuur

Alweer een herstructurering?

Vijf jaar geleden werd in Amsterdam aangevangen met een meerjarige herstructureringsoperatie in de kunsteducatie, vooral gericht op intensivering van het zogenaamde binnenschoolse aanbod. Die 'operatie' was ingrijpend omdat niet alleen takenpakket en oriëntatie van elk van de grote aanbieders moesten veranderen maar omdat ook hun budgetten werden herverdeeld.

Ditmaal, met het werkverband cultuureducatie zoals voorgesteld in *Allianties*, gaat het om financieel minder ingrijpende maatregelen, wel om een organisatorische verandering. Op grond van mijn contacten met betrokkenen heb ik er vertrouwen in dat deze verandering kan worden doorgevoerd zonder dat er te veel energie van de organisaties in bedrijfsinterne zaken gaat zitten.

Een werkverband van de grootste aanbieders

De kracht van de Amsterdamse cultuureducatie schuilt vooral in de veelheid en gevarieerdheid van activiteiten en initiatieven, binnen en buiten de school. Deze veelheid maakt cultuureducatie in Amsterdam tot een aantrekkelijke lappendeken. Maar ook een zeer omvangrijke waarbij overzichtelijkheid en afstemming kritische factoren zijn. Met name in de relatie met het onderwijs zijn er veel instanties en instellingen betrokken bij de samenstelling van en de keuze uit het aanbod.⁹

De hiervoor genoemde herstructurering heeft, zoals blijkt uit de rapportage van Regioplan, zowel organisatorisch als inhoudelijk positieve effecten gehad. In organisatorische opzicht functioneert het aanbod dat door Kunstweb en de MSA wordt verzorgd goed en in inhoudelijk opzicht heeft het aanbod meer samenhang gekregen en is het overzichtelijker geworden.

Dat neemt niet weg dat de huidige aanbodstructuur door het relatief grote aantal aanbieders en de grote variëteit aan programma's en projecten vooral voor het onderwijsveld ingewikkeld is. Dat bemoeilijkt een goede aansluiting op de vraag van de scholen. Op deze punten valt dus nog het nodige te verbeteren.

In *Allianties* heb ik voorgesteld om de activiteiten van een aantal belangrijke aanbieders binnen één structuur samen te brengen en te komen tot een werkverband van instellingen voor cultuureducatie:

- Muziekschool Amsterdam;
- Kunstweb;
- de muziekluisterlessen en kunstkijkuren (thans onderdeel van het Bureau Servicetaken Onderwijs van de Dienst Welzijn Amsterdam).

Ik wil bewerkstelligen dat MSA en Kunstweb hun huidige samenwerking een vastere vorm geven en verder uitbouwen, daarbij prioriteit gevend aan de

⁹ Om een indruk te geven: 198 basisscholen, 24 scholen voor speciaal onderwijs, 60 scholen voor voortgezet onderwijs, 5 instellingen voor kunsteducatie, zo'n 60 diverse culturele instellingen met een educatieve activiteiten, de centrale stad, de stadsdelen, diverse andere instellingen en vele samenwerkingsvormen.

integratie met het onderwijs. Ik acht het wenselijk om hier ook de muziekluisterlessen en de kunstkijkuren bij te betrekken.

Uiteindelijk kunnen de beide stedelijke instellingen voor kunsteducatie hun samenwerking omzetten in een fusie, zodat er één sterke stedelijke instelling op het gebied van de kunsteducatie is die het hele terrein bestrijkt. Ik kan mij heel goed voorstellen dat daarbij ook de banden met de decentrale instellingen voor kunsteducatie (Muziekschool Noord, Muziekschool Zuidoost en Krater) verder worden aangehaald en dat deze instellingen uiteindelijk deel uitmaken van dit werkverband.

Allianties

Uit het bovenstaande voorstel voor een hechter samenwerkingsverband zou de verkeerde conclusie kunnen worden getrokken dat er op dit moment geen goede samenwerking zou zijn binnen de cultuureducatie en tussen de cultuureducatie en de overige kunstwereld. Het tegendeel is het geval: deze voorstellen bouwen voort op een, in de praktijk gegroeid, indrukwekkend netwerk van samenwerkingsrelaties; vaak onopvallend en achter de schermen.

Nu al bestaan er samenwerkingsrelaties op verschillende niveaus: decentraal, stedelijk en landelijk. MSA en Kunstweb werken, behalve met de decentrale instellingen, structureel samen met de Stichting JAM en de Stichting Jeugdtheater Amsterdam/De Krakeling.

Beide instellingen participeren ook in het cultuureducatieproject *4GS-ke* van de kunsteducatie-instellingen van de vier grote steden.

Het Bureau Servicetaken Onderwijs een hechte samenwerking opgebouwd met het Rijksmuseum, het Stedelijk Museum en het Van Goghmuseum.

Het gaat natuurlijk niet alleen om het verder integreren van de bestaande relaties, maar ook om nieuwe vormen van samenwerking met andere instellingen (zoals Artisjok/Nultwintig, Kunstbende, Huis aan de Amstel, Cinekid, IDFA, Amsterdams Uitbureau) en met scholen, stadsdelen en sociale organisaties (met name die van de diverse culturele minderheden).

Van de zijde van Kunstweb en de Muziekschool Amsterdam is, in de vorm van gecoördineerde beleidsplannen voor het komende kunstenplan, alert gereageerd op het in de notitie 'Allianties' geformuleerde voorstel.

Taken

De huidige aanbieders hebben op dit moment in feite twee taken: een aanbod van *binnenschoolse* en van *buitenschoolse* activiteiten. Zoals hiervoor al werd aangegeven voldoet deze tweedeling niet erg meer. Om nieuwe publieksgroepen te bereiken en om beter in te spelen op de culturele diversiteit van de Amsterdamse bevolking, is er ook behoefte aan meer *wijkgerichte* activiteiten van de kant van de instellingen voor cultuureducatie. Zulke wijkgerichte activiteiten kunnen een verbindende schakel vormen tussen activiteiten in schoolverband en deelneming aan het cursusaanbod.

Het werkverband krijgt dus drie taken:

1. Het verzorgen van een vraaggericht aanbod aan het basis- en voortgezet onderwijs,
2. Het verzorgen van een op de diversiteit van de Amsterdamse bevolking

3. afgestemd cursusaanbod voor jeugdige en volwassen amateurs;
 Het opzetten van projecten met decentrale, wijk- of buurtgerichte activiteiten voor kinderen en jongeren in samenwerking met de sociale en educatieve instellingen.

Bij de uitwerking van deze taken zien wij een directe continuïteit tussen de ontwikkelingsfunctie, de reguliere aanbodstructuur en het onderwijs: succesvolle experimenten en benaderingen kunnen direct worden overgenomen.

Huisvesting

Een moderne en veelomvattende instelling voor cultuureducatie behoeft een adequate accommodatie. Bereikbaarheid en de kwaliteit van de huisvesting zijn belangrijke voorwaarden om aantrekkelijk te zijn, klanten te trekken en voldoende eigen inkomsten te genereren. Wat dit betreft heeft de cultuureducatie in Amsterdam een achterstand opgelopen. Dat geldt vooral voor Kunstweb. De activiteiten van deze instelling zijn verspreid over de stad ondergebracht in verschillende gebouwen, die eigenlijk niet meer voldoen.

Het is tijd om stappen te zetten om daar verbetering in te brengen, temeer omdat de effectuering van het werkverband cultuureducatie als praktische consequentie heeft dat op korte termijn de afdelingen onderwijs van Kunstweb en MSA zullen worden geïntegreerd. De beide instellingen staan dus voor de noodzaak om ook in de huisvestingssfeer maatregelen te nemen om het werkverband gestalte geven.

De realisatie van een geheel nieuwe huisvesting die voldoet aan de eisen van deze tijd, zoals door Kunstweb wordt geambieerd, is een wens waarvoor ik begrip kan opbrengen. Gelet op de grote investeringen waarvoor de sector Cultuur zich al ziet gesteld, zie ik evenwel geen mogelijkheden om hiervoor in de komende kunstenplanperiode middelen vrij te maken.

Wel zie ik mogelijkheden om medewerking te verlenen aan plannen die Kunstweb thans voorbereidt om de huisvestingssituatie te verbeteren. Ik ben in beginsel bereid om hiervoor, in het kader van de besteding van de aan de sector Cultuur toegewezen UNA-gelden, middelen uit te trekken.

Ik hoop binnenkort met een concreet voorstel te komen voor een nieuwe huisvesting waar de centrale functies van het werkverband een plaats krijgen.

Daarnaast bestaat de mogelijkheid om in het kader van het reguliere programma *onderhoud en investeringen kunstaccommodaties* financiële bijdragen te verlenen ter verbetering van de huidige accommodaties van het werkverband, indien daartoe op grond van het daarvoor geldende toetsingskader aanleiding is.

De rol van musea, podia en gezelschappen

De Amsterdamse culturele instellingen leveren een belangrijke bijdrage aan de culturele activiteiten van kinderen. Zij trekken jaarlijks tienduizenden kinderen en jongeren, niet alleen uit Amsterdam maar uit het hele land. Veel Amsterdamse musea, theaters en muziekinstellingen besteden aandacht aan educatieve

activiteiten als onderdeel van hun eigen programmering.¹⁰ Deze activiteiten vormen een aanvulling op de activiteiten die de scholen krijgen aangeboden door de instellingen voor cultuureducatie.

Hoeveel er ook gedaan wordt door musea en podiumkunstinstanties, cultuureducatie blijft (net als bijvoorbeeld marketing) vaak de zijkant van het métier. Een diepte-investering, daar is iedereen het over eens, maar zonder directe opbrengsten en alleen te realiseren met extra inzet binnen een veelal overbelaste praktijk.

Voor het thans in voorbereiding zijnde kunstenplan is als uitgangspunt gekozen dat educatie een vast onderdeel zou moeten zijn binnen het aanbod van elke publieksgerichte cultuurinstelling.

Expertise en specialisaties op dit terrein zijn verspreid over vele instellingen. Ik wil bevorderen dat culturele instellingen in nauwe onderlinge samenwerking educatieprojecten tot vast onderdeel van hun reguliere activiteiten maken.

Zulke initiatieven wil ik in het kader van het kunstenplan 2001-2004 financieel ondersteunen en hier, mede in relatie tot de nieuwe opzet van het programmeringsbudget, een substantieel budget voor beschikbaar stellen.

Ik heb hiervoor al genoemd mijn voornemen om, in samenwerking met het rijk, te komen tot een gemeenschappelijk educatieproject van het Stedelijk Museum, het Amsterdams Historisch Museum, het Rijksmuseum en het Van Goghmuseum.

De grote voorbeelden

In de cultuureducatie lopen receptieve en actieve kunstbeoefening door elkaar heen en is de scheiding tussen amateurkunst en professionele kunst vaak moeilijk te trekken. Hoe effectief dat ook is voor de directe betrokkenheid van de deelnemers, het draagt niet altijd bij aan de kennis van een in de kunst essentieel onderscheid: dat tussen leuk, goed en groots. Dat zijn de maten waarmee we meten; zonder die maten is er geen kunst.

'Grootse' artistieke prestaties zijn dun gezaaid. In het dagelijks leven moeten we het vaak met 'leuk' moeten stellen en een enkele keer met 'goed'. Dat zijn de maten waarmee we meten; zonder die maten is er geen kunst.

Onverlet de noodzaak om in de cultuureducatie een breed aanbod in stand te houden, af en toe moeten we ons een ruim gebaar kunnen permitteren: een kunstenaar of productie van uitzonderlijk hoge kwaliteit. Om een referentiepunt te hebben, om ons scherp te houden, of juist om onze droomwereld te voeden.

Ik wil in 2002 en 2003 een *klein* aantal prominente Amsterdamse programmeurs uitnodigen om met een *klein* aantal voorstellen te komen, zonder vaste procedure, zonder vaste organisatie, zonder tevoren bepaalde locatie.

Afhankelijk van de ervaringen gaan we er in latere jaren mee verder.

¹⁰ Blijkens een in 1998 door het SCO-Kohnstamm Instituut uitgevoerd onderzoek onder 90 culturele instellingen in Amsterdam verzorgen 58 instellingen een educatief aanbod. De activiteiten die worden georganiseerd variëren van speurtochten, rondleidingen, lesbrieven voor verschillende leeftijdsgroepen, workshops, instructies, het verstrekken van apparatuur en materialen, matineeën voor scholieren, festivals, speciale projecten en presentaties.

Aan de Kunstschooldag 1999 hebben 46 culturele instellingen hun medewerking verleend.

Een aanmoedigingsbudget

Zoals in *Allianties* is aangegeven, wil ik komen tot een bekroning van uitzonderlijk succesvolle projecten op het terrein van de cultuureducatie. In overleg met het Amsterdams Fonds voor de Kunst stel ik voor dat te doen in de vorm van een jaarlijks door het fonds uit te reiken aanmoedigingsbudget van f 50.000. Dat budget kan door de ontvangende organisatie worden ingezet voor verdere ontwikkeling van de activiteiten op het terrein van cultuureducatie.

Aanbodstructuur; extra financiële inzet:

(f x 1000)

	2000	2001	2002	2003	2004
ontwikkeling werkverband	-	200	100	100	100
huisvesting	pm	pm	pm	pm	pm
educatieprojecten kunstinstellingen	-	-	537	537	537
samenwerkingsproject 4 grote musea	-	200	200	200	200
de grote voorbeelden	-	-	75	75	pm
aanmoedigingsbudget	-	50	50	50	50

3. Verbinding van vraag en aanbod

Er is aanbod en er is vraag. Het aanbod is op zoek naar de vraag en omgekeerd; ze vinden elkaar niet altijd.¹¹

Het is voor afnemers niet eenvoudig om een goed en actueel overzicht te krijgen van wat er allemaal wordt aangeboden, door wie, op welk moment, op welk niveau. Aanbieders lopen nogal eens tegen het probleem op dat het moeilijk is zicht te krijgen op de 'klanten' en op hun wensen.

Er is natuurlijk al het nodige op dit terrein, met name de jaarlijkse gids KIDS; niettemin blijft het koppelen van vraag en aanbod in de cultuureducatie een nogal moeizame aangelegenheid, zeker waar het gaat om activiteiten in het onderwijs en in de buurten die buiten het gestructureerde aanbod van de instellingen voor kunsteducatie vallen.

Het is in mijn ogen noodzakelijk om hierin verbetering te brengen.

Dat kan op vrij eenvoudige wijze door een verbinding te leggen tussen aanbieders en afnemers waardoor aantrekkelijke en snel te realiseren arrangementen tot stand kunnen komen.

Zo'n 'matchpoint' voor de cultuureducatie, waar informatie, ideeën en plannen samenkomen en vraag en aanbod elkaar ontmoeten, moet herkenbaar en gemakkelijk toegankelijk zijn. Uiteraard niet alleen als fysieke baliefunctie, maar ook als site en als proactief bemiddelaar. Een algemeen matchpoint maakt het brede veld van de cultuureducatie voor aanbieders en klanten overzichtelijk, inzichtelijk en toegankelijk.

Voor wat betreft de organisatie zijn er verschillende mogelijkheden of combinaties denkbaar, bijvoorbeeld:

- onderbrengen bij het Amsterdams Uitbureau;
- onderbrengen bij het werkverband Cultuureducatie;
- het plan 'Amsterdam Art Point' van JAM.

De behoefte aan zo'n matchpoint wordt onderstreept door de introductie van het van CKV in het voortgezet onderwijs. Scholen, instellingen voor kunsteducatie en culturele instellingen ontplooiën allerlei initiatieven om informatie te verkrijgen, uit te wisselen en tot samenwerking te komen.

Het matchpoint kan het kader bieden voor nieuwe initiatieven om daarop in te spelen. Ik noem in dit verband het plan van het Amsterdams Uitbureau en Kunstweb om een CKV-website te ontwikkelen (zie bijlage 2).

De vraag hierbij is ook of zo'n verbindingspunt er specifiek voor de aan het onderwijs gerelateerde cultuureducatie moet zijn of dat het ook het cursus- en trainingsaanbod in de stad en de amateurkunstsector moet omvatten. Het ene uiterste zou een soort databank voor 'gecertificeerde' educatieprojecten zijn, het andere een open marktplein voor iedereen die een kunstje kent en iedereen die ernaar op zoek is.

Hoewel mijn voorkeur uitgaat naar een matchpoint met een zo breed mogelijke

¹¹ Alhoewel we weer niet moeten onderschatten wat er wél gebeurt. Zo geven Kunstweb en MSA gezamenlijk de brochure Kunst in de School (KIDS) uit voor het primair onderwijs. Daarin is het aanbod van 26 instellingen, waaronder 13 musea, samengebracht.

scope, wil ik met een definitief standpunt over taakgebied en organisatorische inrichting wachten totdat de Amsterdamse Kunstraad zijn advies hierover heeft gegeven.

Verbinding vraag en aanbod; extra financiële inzet:

(f x 1000)

	2000	2001	2002	2003	2004
matchpoint	-	150	150	150	150

4. Overzicht bekostiging (indicatief)

De voorstellen samengevat

In de voorgaande paragrafen heb ik een aantal nieuwe en aanvullende maatregelen op het gebied van de cultuureducatie voorgesteld en de daaraan verbonden kosten indicatief in beeld gebracht.

Ik vat ze hier voor de overzichtelijkheid samen.

(f x 1000) Ontwikkeling en vernieuwing; extra financiële inzet:

	2000	2001	2002	2003	2004
projectontwikkeling algemeen	506*	-	615	665	815
internet-discussiegroep	-	7	10	10	10
internationale expertisegroep	-	80	-	-	-
heeft kunst geschiedenis?/leermiddelen	-	-	50	pm	pm
Cultuur en School	800*	876	876	876	876
schoolklimaat en brede school	300	300	300	300	-

* gemeentelijke bijdrage Cultuur & School 2000 (f 200.000) is opgenomen in de begroting 2000.

(f x 1000) Aanbodstructuur; extra financiële inzet:

	2000	2001	2002	2003	2004
ontwikkeling werkverband	-	200	100	100	100
huisvesting	pm	pm	pm	pm	pm
educatieprojecten kunstinstellingen	-	-	462	462	462
samenwerkingsproject 4 grote musea	-	200	200	200	200
de grote voorbeelden	-	-	150	150	pm
aanmoedigingsbudget	-	50	50	50	50

(f x 1000) Verbinding vraag en aanbod; extra financiële inzet:

	2000	2001	2002	2003	2004
matchpoint	-	-	150	150	150

(f x 1000) Totaal:

	2000	2001	2002	2003	2004
	1.606	1.713	2.963	2.963	2.663

Dekking

Mijn voorstellen zijn een nadere uitwerking van de lijnen die ik in Allianties heb uitgezet ten aanzien van de cultuureducatie. Daarmee heb ik aangegeven welke benadering mij voor ogen staat om de cultuureducatie te versterken, zoals in het Programakkoord is vastgelegd en waarvoor zowel een A, als een B prioriteit is opgenomen.

Voor de financiële dekking van mijn voorstellen doe ik een beroep op de

volgende middelen.

- *Stelpost Kunsteducatie*

Als A-prioriteit is in het Programakkoord een bedrag van f 1 miljoen opgenomen, gesteld voor versterking van de kunsteducatie. Deze prioriteit is toegewezen en wordt gefaseerd geëffectueerd. Ingaande 1999 komt gedurende vier jaar steeds een bedrag van f 250.000 beschikbaar.

Dit jaar is ca f 500.000 beschikbaar; in 2001 ca f 750.000 en in 2002 ca f 1 miljoen. Deze A-prioriteit is als stelpost Kunsteducatie in de begroting Cultuur (volgnummer 511.1.05) opgenomen. Deze stelpost biedt ruimte voor de financiering van een deel van de voorstellen in deze notitie.

In bijlage 2 van deze notitie zijn de voorstellen opgenomen voor de besteding van de middelen voor dit begrotingsjaar.

- *B-prioriteit Programakkoord*

In het Programakkoord is tevens een B-prioriteit van f 1 miljoen (structureel) opgenomen voor kunsteducatie. Deze prioriteit is tot nu toe nog niet toegekend. De uitvoering van mijn voorstellen is in belangrijke mate afhankelijk van het beschikbaar komen van deze middelen.

Mijn streven is er dan ook op gericht om deze prioriteit zo snel mogelijk geheel te activeren. Ik kom hierop terug bij de voorbereidingen voor de begroting 2002.

Onder voorbehoud van de uiteindelijke besluitvorming die te zijner tijd daarover zal plaatsvinden heb ik deze B-prioriteit in dit dekkingsoverzicht opgenomen.

- *Cultuur en School*

Het rijk is bereid om, als onderdeel van het af te sluiten cultuurconvenant voor de jaren 2001-2004, een bedrag van ca f 438.000 bij te dragen voor het matchingproject *Cultuur en School*.

Van de gemeente wordt gevraagd een zelfde bedrag in te zetten.

Voor dit bedrag kan dekking worden gevonden in de begroting Cultuur. Daarin is een bedrag van f 225.540 (begroting 2000) voor *Cultuur en School* opgenomen.

Voor het benodigde aanvullende bedrag van f 212.500 (afgerond) biedt de stelpost kunsteducatie ruimte.

Hierover dient nadere besluitvorming plaats te vinden in het kader van de vaststelling van het Kunstenplan 2001-2004.

- *Aanvullend Middelenkader Onderwijs & Jeugdbeleid*

De Wethouder Onderwijs/Jeugdbeleid heeft in het *Aanvullend Middelenkader Onderwijs & Jeugdbeleid* voor de periode 2000-2003 een bedrag van f 300.000 per jaar uitgetrokken ten behoeve van projecten in het onderwijs (projecten 'schoolklimaat' en 'Brede School').

Samengevat ziet de dekking die mij voor ogen staat er aldus uit:

(f x 1.000)

Dekkingsoverzicht

	2000	2001	2002	2003	2004
Stelpost Kunsteducatie	506	750*	1.000*	1.000*	1.000*
Cultuur en School (Rijk)	600	438**	438**	438**	438**
Cultuur en School (Gem)*	200	225*	225*	225*	225*
Onderwijs & Jeugdbeleid	300	300	300	300	
B-prioriteit			1.000	1.000	1.000
Totaal	1.606	1.713	2.963	2.963	2.663

* De gemeentelijke bijdrage Cultuur en School 2001-2004 bedraagt f 438.000.

Beschikbaar in de begroting Cultuur f 225.000. In te zetten uit de Stelpost Kunsteducatie f 213.000

** Over deze gelden zijn concrete afspraken gemaakt met het Ministerie van OC&W

Besteding

Op basis van het bovenstaande dekkingsoverzicht en rekening houdende met het gegeven dat de B-prioriteit (nog) niet beschikbaar is en dus een niet geringe onzekere factor is, kom ik tot de volgende inzet van middelen.

(f x 1.000)

Stelpost Kunsteducatie (A-prioriteit)

	2000	2001	2002	2003	2004
<i>ontwikkeling en vernieuwing</i>					
projectontwikkeling algemeen	506	-	250	250	250
internet-discussiegroep	-	7	10	10	10
internationale expertisegroep	-	80	-	-	-
matching Cultuur & School	-	212	212	212	212
samenwerkingsproject 4 grote musea	-	200	200	200	200
<i>aanbodstructuur</i>					
ontwikkeling werkverband	-	200	100	100	100
educatieprojecten kunstinstellingen	-	-	178	178	178
aanmoedigingsbudget	-	-	50	50	50
Totaal	506	750	1.000	1.000	1.000

(f x 1.000)

B-prioriteit

	2000	2001	2002	2003	2004
<i>ontwikkeling en vernieuwing</i>					
projectontwikkeling algemeen	-	-	365	415	415
heeft kunst geschiedenis?/leermiddelen	-	-	50	pm	pm
<i>aanbodstructuur</i>					
educatieprojecten kunstinstellingen	-	-	359	359	284
de grote voorbeelden	-	-	75	75	pm
<i>verbinding vraag en aanbod</i>					
matchpoint	-	-	150	150	150
Totaal	-	-	1.000	1.000	1.000

Nota bene: indien de B-prioriteit niet wordt geactiveerd kunnen deze onderdelen niet worden uitgevoerd.

(f x 1.000)

Cultuur en School

	2000	2001	2002	2003	2004
<i>ontwikkeling en vernieuwing</i>					
Bestedingsplannen Cultuur en School	800	664	664	664	664
Totaal	800	664	664	664	664

*(f x 1.000)***Aanvullend Middelenkader Onderwijs & Jeugdbeleid**

	2000	2001	2002	2003	2004
<i>ontwikkeling en vernieuwing</i>					
projecten 'schoolklimaat' en 'Brede School'	300	300	300	300	-
Totaal	300	300	300	300	-

